

Eduard Rada:

**„Pri investíciách do
nehnuteľností nechcem
zostať iba v Banskej
Štiavnici. “**

Slovenské pivo pre Slovensko

Cesta od banského inžiniera po majiteľa rodinného pivovaru nie je taká dlhá, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Dôkazom sa totiž stala Banská Štiavnica, kde tieto oblasti vedľa seba pohodlne existujú. Hlavným aktérom príbehu je Ing. Eduard Rada, ktorého podnikateľský leitmotív je jednoduchý: originálny slovenský výrobok pre Slovensko.

Po otcovi má Eduard Rada (1959) korene na Ostravsku a po mame v Lučenci, ale rodina sa presťahovala na stredné Slovensko a on sa už narodil vo Zvolene. Absolvent inžinierskeho staviteľstva v podzemí začínal v 80. rokoch minulého storočia ako banský inžinier v Prievidzi, Banskej Štiavnici a neskôr pokračoval už ako hlavný inžinier banských stavieb vo vtedajšom západnom Nemecku. Zúčastňoval sa na stavbách cestných tunelov, ťažobných diel, ale aj horizontálnych a vertikálnych banských diel pod zemským povrchom. Získal medzinárodné ostrohy, ktoré hneď po novembri 1989 pretavil do založenia vlastnej stavbárskej spoločnosti s príznačným názvom Hell pomenovanej po významnom historickom banskom podnikateľovi.

„Áno, zdržiavali sme sa prevažne pod povrchom,“ s úsmevom hovorí Eduard Rada. „Boli sme však jednou z prvých rýdzo slovenských firiem, ktorá v ročných tržbách presiahla miliardu slovenských korún. Podnikali sme v ťažbe nerastných surovín, ale aj v stavebníctve. Spočiatku sme boli štyria spoločníci, no postupne sme sa rozišli. A ja som sa obzeral po nových výzvach...“ Jedna prišla z neďalekej obce Vyhne, kde pôsobí jeden z najstarších pivovarov na svete.

Steiger na pódiu

Vyhniansky pivovar bol začiatkom 90. rokov minulého storočia v dezolátnom stave, z ktorého ho mohla dostať jedine privatizácia. Tá sa uskutočnila v novembri 1993, pričom v máji roku 1995 odkúpil pivovar jeden z majiteľov spoločnosti Hell Eduard Rada. A začal rázne. Už pri prvej obhliadke zmenil štátnu históriu – čiže trasu štátnej cesty.

„Vyhne boli v tom čase jediná obec na svete, do ktorej sa vstupovalo cez pivovar,“ približuje Eduard Rada. „Keď som povedal, že tá cesta musí preč, všetkých to pobavilo, ale ja som sa nedal. Podarilo sa mi zohnať pomerne veľké prostriedky na prekládku štátnej cesty, ako aj na zachytenie skalného brala, ktoré vtedy doslova padalo na pivovar. Cesta sa preložila a dnes je z toho moderný pivovar, pričom nový obchvat dnes tvorí jednu z dominant Vyhni.“

Eduard Rada, majiteľ Pivovaru ERB v divadelnej sále nachádzajúcej sa v budove reštaurácie a pivovaru.

Reťazce likvidujú ekonomiku, morálku, ale najmä zdravie ľudí.

Nový majiteľ stiahol do podniku svoju manželku ako hlavnú ekonomku a odštartovala sa komplexná rekonštrukcia s masívnymi investíciami vo výške okolo pol miliardy slovenských korún. Eduard Rada čoskoro zistil, že pivovar je rehoľa, ale s poriadnou dávkou trpezlivosti vydržal. Výsledky boli z roka na rok viditeľnejšie a hmatateľnejšie. Už v roku 1996 zmenili Radovci názov nosnej značky piva Vyhniansky ležiak na Steiger. Názov Steiger vyjadroval spätosť s regionálnou tradíciou baníctva, ale aj osobnou skúsenosťou majiteľa: takto bola pomenovaná (prevzaté z nemčiny) jedna z najvýznamnejších funkcií v bani – banský majster. Pivo si získalo v krátkom čase obľubu aj mimo domáceho regiónu, a tak bol tento názov prevzatý aj do názvu pivovaru, nie do oficiálneho obchodného mena. Eduard Rada vytiahol Steiger na pozíciu slovenskej trojky. S manželkou vymyslel jeho logo, etikety, 8-stupňové pivo Kachelmann, ale aj nealkoholickú Kola-Loku. Jediným majiteľom pivovaru bol až do roku 2006, keď vstúpila do spoloč-

nosti Európska banka pre obnovu a rozvoj. V roku 2008 bola majoritná časť akcií Ing. Radu a Európskej banky pre obnovu a rozvoj odpredaná anglickej finančnej spoločnosti Endemit a moravskej pivovarníckej spoločnosti PMS, ktoré nie sú súčasťou nadnárodných pivovarníckych spoločností. Dôvodom odpredaja boli povinné masívne investície do reklamy a marketingu, ktoré vyvolala prítomnosť dvoch veľkých nadnárodných spoločností už vtedy pôsobiacich na Slovensku. Od roku 1993 tieto spoločnosti spôsobili zatvorenie 11 veľkých pivovarov na Slovensku. „Som hrdý na to, že Steiger prežil a je stabilnou súčasťou trhu,“ hovorí Eduard Rada, ktorý posledných 10 % podielu v pivovare predal minulý rok. Tým sa majetkovo definitívne odtrhol od svojho úspešného dieťaťa. Medzitým však už začal variť pivo v novom pivovare ERB...

Interné developerstvo

Kapitál na vybudovanie rodinného pivovaru sa však navrášil nielen z postupného odpre-

daja pivovaru Steiger. Eduard Rada aj naďalej podnikal v stavebníctve, geológii a energetike a založil firmu HKS – Horninové konštrukcie a stavby, cez ktorú sa dostal už na zemský povrch. Stavajú diaľničné zvršky, čiže všetko, čo je pod asfaltom. Na Slovensku i v Čechách. Srdce majiteľa však bilo pre pivovar.

„Postupne sa nám domov do Štiavnice vrátili zo štúdií obidve dcéry, ktoré sa tu aj vydali. S manželkou sme rozmýšľali o ďalších investíciách,“ hovorí Eduard Rada. „A tak sme začali skupovať nehnuteľnosti s obrovskou historickou hodnotou v centre Banskej Štiavnice, čiže v našom prípade národné kultúrne pamiatky. Začali sme sa venovať internému developerstvu. Čo to znamená? Sami sebe si postavíme alebo zrekonštruujeme budovu, vdýchneme jej život, dáme do nej podnikanie a postupne prikupujeme okolité budovy. S cieľom vytvoriť v tomto nádhernom meste trvalú hodnotu. Iste, ekonomický efekt z takéhoto podnikania je samozrejmy. V súčasnosti napríklad dokončujeme rekonštrukciu židovskej synagógy, ktorá bude slúžiť na kultúrne účely, ale do jej nových priestorov premiestnime aj administratívu a časť pivovaru.“

o tom, ako to v budove vyzeralo, ale aj s miestnymi pamiatkami, s ktorými sme postupne našli spoločnú reč pri tvorbe projektovej dokumentácie.“

Objekt pivovaru je teraz atraktívny, ale obnova bola nákladná. Podľa E. Radu vyjde každá rekonštrukcia kultúrnej pamiatky o 50 % drahšie, ako je to v pôvodnom rozpočte. Ku každému historickému nálezu treba napríklad volať archeológa, ktorý môže výstavbu zastaviť, pričom po každom takomto zásahu sa musí stavba pôdorysne prispôbiť novej dispozícii. Nakoniec sa to však podarilo a Pivovar ERB bol spustený do prevádzky v júni roku 2010.

Recept na úspech

Eduard Rada tvrdí, že úspech ERB-u počas pomerne krátko obdobia treba hľadať v zložení manažmentu. „Pokiaľ mi je známe, žiadny pivovar na Slovensku sa neobklopil vlastnou rodinou, ktorá s nadšením prijala myšlienku vytvoriť v danom potravinovom segmente Rolls-Royce,“ hovorí Rada, ktorý vedel, do čoho ide a ako na to – veď dlhé roky vykonával funkciu viceprezidenta v Združení

ťou ponuky pivovaru sú aj limitované edície piva, akým je napríklad v súčasnosti ERB Stout 18 %. Pivo ERB sa objavuje len vo vybraných reštauráciách a hoteloch na Slovensku a produkcia sa nezvyšuje, aj keby to dopyt vyžadoval. Veď Rolls-Roycov tiež nebehá po svete veľa...

Problém sú reťazce

Špičkový slovenský výrobok pre Slovensko. To je základný podnikateľský cieľ Eduarda Radu, ktorý veľký problém národných ekonomík vidí v obchodných reťazcoch. „Ak človek pravidelne nakupuje v reťazci, tak sám sebe škodí a ani si to neuvedomuje,“ tvrdí Eduard Rada. „Reťazce likvidujú ekonomiku, morálku, ale najmä zdravie ľudí daného štátu. Jediná cesta na zdvihnutie slovenskej ekonomiky je zdvihnutie sebavedomia ľudí. Ak máte perfektný tím – najlepšie rodinný – a perfektnú technológiu, potom zistíte, že môžete vyrobiť nadštandardný výrobok nielen v pive, ale aj medzi maslami, pekárenskými výrobkami, vínom, destilátmi alebo mäsom. S potešením dnes zisťujeme, že napríklad hotely, ktoré sú v slovenských rukách, začínajú tvoriť svoj potravinový a nápojový sortiment z rýdzo

Budova Pivovaru ERB
v Banskej Štiavnici

Medené varne sú súčasťou interiéru
Reštaurácie Pivovaru ERB

Zelený dom

V roku 2008 sa začalo s rekonštrukciou tzv. Zeleného domu zo 16. storočia, ktorý sa v priebehu dvoch rokov premenil na Pivovar ERB (Eduard Rada Breweries). Súčasťou je aj reštaurácia a divadlo so 111 miestami a exkluzívnym repertoárom. Rekonštrukcia však nie je v Štiavnici taká jednoduchá a rýchla ako čítanie týchto riadkov. Treba rešpektovať nielen prísnych pamiatkarov, ale aj náročné geologické podlažie. Navyše, celá Štiavnica je „podfáraná“. Aj Zelený dom mal vážne problémy so statikou.

„Keď sme ho kúpili, s hrôzou sme zistili, že je pamiatkovo takmer zničený,“ spomína majiteľ. „Nič v ňom nebolo, iba obvodové múry. Zmizli staré drevené artefakty (trámy, klenby a pod.) a zostali tam len staré keramické stropy. Nemali sme historickú dokumentáciu, preto sme obnovu konzultovali s miestnymi archivármi, ktorí nám vypracovali rešerš

výrobcom piva a sladů na Slovensku. Na výrobu piva rodina kúpila špičkovú technológiu Kaspar Schulz z bavorského Bambergu a nastavila ročnú kapacitu na 3 000 hektolitrov. Len na porovnanie, jeden veľký pivovar na Slovensku vyrobí takmer 2 milióny hektolitrov piva ročne. „Sme hrdí, že naša kvalita a trvanlivosť sa dosahuje bez chémie a prídavných aditív,“ upozorňuje majiteľ. „Nie je to však jednoduché. Sládek, čiže hlavný technolog piva, musí dôkladne poznať prácu s kvasnicami a varenie, ktoré sa nesmie skracovať. Napríklad hlavný chmeľovar prebieha pri teplote 62,7° C, ale keď vystúpi na 63,5° C, už je problém. Chuť, vôňa, penu a kvalitu piva ovplyvňuje asi 150 faktorov.“

V Pivovare ERB sa varí ERB Svetlý ležiak 12 % aj 10 %, ERB Tmavý špeciál 13 %, čoraz populárnejšie pšeničné pivo ERB Weizen 12 % – prirodzene zakalené pivo s neodfiltrovanými kvasnicami – a ERB Údený ležiak 12 %. Súčas-

slovenských superkvalitných výrobkov. Toto ocení nielen slovenský, ale aj zahraničný klient. Som presvedčený, že sa dvíha aj počet solventných ľudí na Slovensku, čo potvrdzuje aj zvyšovanie HDP v prepočte na jedného obyvateľa.“

A čo bude ďalej? „Mojou deformáciou je investovanie,“ priznáva Eduard Rada, ktorý pri investíciách do nehnuteľností nechce zostať iba v Banskej Štiavnici. Chce ich rozšíriť aj do objektov v pamiatkových centrách Bratislavy a Košíc. Vlajkovou loďou rodinnej aktivity zostane aj naďalej pivovar, ale ich firmy rozvíjajú svoju činnosť aj v developerstve, stavebníctve a energetike. Eduard Rada je stále hlavným mozgom väčšiny aktivít, ale čoraz viac z nich prenecháva na svoje dcéry a zaťov. „Vidím, že im bije srdce za podobné veci ako mne, a tak sa o budúcnosť rodinnej firmy neobávam,“ dodáva človek, ktorý chce Slovákov naučiť piť slovenské pivo. <